

Gospodarske skušnje.

* *Skušnja s soljo pri pitanju.* Da bi zvedel neki gospodar, ali sol zaleže pri pitanju prešičev kaj ali nič, naredil je skušnjo s 4 prešiči. Tehtali so vsi štirje enako, vsak okoli dva centa; vsem je začeni od 1. novembra dajal enako mero kuhanega krompirja; dvema je dajal po 2 lota soli na dan, dvema pa nič. Iz začetka so vsi štirje enako požrešno žrli svojo hrano; po preteku 8 dni sta tista dva, ki sta soli dobivala, še prav ješčna bila, druga dva pa sta manj rada jedla. Čez 4 mesece sta s pomočjo soli pitana prešiča po 3 cente in 60 funtov vagala, druga dva pa, katera nista soli dobivala, sta v 4 mesecih vagala le 3 cente in še le 5 tednov pozneje sta dosegla težo po 3 cente in 60 funtov. — Ta skušnja očitno kaže, da pitavnim prešičem sol dobro tekne in to posebno zato, ker živina, ki soli dobiva, raje je in želodec povžito hrano bolje prekuha.

Podučne stvari.

Kaj je „asbest“?

Med „mnogovrstnimi novicami“ se je v zadnjem listu „Novic“ bralo zanimivo poročilo, da je inženir Šall iznašel obleko, katera v ognju ne zgore in da je ta obleka narejena iz asbesta.

Ker nekaterim našim bralcem morebiti ni znano, kaj da je asbest, naj jim povemo to-le:

Asbest je rudnina in spada v vrsto rožancev (Hornblende). On obstaja iz lasastih, vpogljivih, včasih dolgih, včasih kratkih nitok, ki so ali prav lahko ločljive ali pa so zmedene in se ne dadó ločiti. Navadno so lepe bele ali sivkaste barve.

Posebna lastnost asbestova je pa ta, da se v ognju ne vžge; v silni vročini se le stopi. Asbest se dá kuštrati, sukati in presti, iz njegove preje se dela neka tkanina in neki papir, ki ne zgore.

Nahaja se na Tiroljskem, Salcburškem, Ogerskem, Českem in v mnogih drugih deželah.

Uže v starodavnih časih so iz asbesta tkali ne-zgorljivo platno. V tako platno so pogani mrličje, katere so sožigali, zavijali zato, ker so želeli, da se pepel trupla ne zmeša s pepelom drv. Asbestne prte za na mizo imel je uže cesar Karol V., ki pa so bili jako dragocena hišna oprava. Da je razveselil svoje goste, je včasih take prte dal vreči v zakurjeni kamin (peč v sobi), in ker niso zgoreli, so se gosti čudili tej njim neznani prikazni. V novejšem času so začeli iz asbesta delati nezgorljive stenje (tôhte) za lampice in pa nezgorljivi papir.

Popisana res čudna lastnost asbesta daje nam razjasnilo, da je inženir Šall unidan mogel na Dunaji v asbestni obleki koračiti skozi gorečo grmado.

Znanstvene stvari.

Zapisnik 45. odboro ve seje Matice Slovenske

v Ljubljani 3. aprila 1879. *)

(Konec.)

3. Razprava o nasvetih občnega zbora (12. dne marca t. l.) izvrši se

a) s tem, da se ustanovi odsek, ki naj v prihodnji odborovi seji poroča, kje in kako naj se pomnožijo po-

*) V prejšnjem listu naj se namesti „44. odborove seje“ bere 45. Vred.

verjeniki. V ta odsek izvoljeni so gospodje: Klun, Robič in tajnik Praprotnik.

b) Gospodarski odsek naj prevdari, kako bi se dolg iztirjeval, da „Matica“ ne trpi škode, pa se tudi udom ne zgodi kaka neprilicnost.

c) „Znanstvena terminologija“ gosp. Cigaretova naj se tiska v 2000 eksemplarih, in o tej in drugih knjigah naj se poroča v prihodnji skupščini odborovi.

4. O hiši banke „Slovenije“, Matici v nakup ponujani, poroča dr. Poklukar in nasvetuje, naj jo Matica kupi. — Odbor enoglasno sklepe: Odsek, ki je bil uže v zadnji in predzadnji odborovi seji v ta namen pooblaščen, naj skuša kupiti omenjeno hišo, vendar po posvetovanji z možmi, kateri imajo v taci h rečéh znanje, in z ozirom na vsa potrebna zagotovila; pogodbo z banko Slovenijo pa naj poleg njega (dr. Poklukarja) podpiše tudi predsednik „Matice Slovenske“ z enim odbornikom (tajnikom) vred. Odseku se prepušča storiti s pričujočim zapisnikom, kar je morebiti v ta namen postavno potrebno.

5. Tajnik poroča, da so od zadnjega občnega zbora pristopili sopen štirje novi udje, kateri se sprejamejo.

6. Naposled naznanja, da je od tukajšnjega odbora za slavnosti o priliki sreberne poroke Nju Veličanštev došlo tudi „Matici“ vabilo k vdeleževanju. Odbor sklene, naj se „Matica“ vdeleži, in izvolita se podpredsednik dr. Jarc in dr. Poklukar, da namestujeta „Slovensko Matico“ v dotičnem posvetovanji.

Druge stvari se odložijo za prihodnjo skupščino odborovo, ter se sedanja sklene ob 7. uri zvečer.

Muzikalne stvari.

„Glasbene Matice“ ljubljanske odbor je v poslednji seji določil, da se dajo vse od leta 1874. do zdaj izdane pesni in muzikalije za 6 gold. onim društvom ali osobam, koje pristopijo kot udje h „Glasbeni Matici“. Zapisnik kaže, da imajo vsa do zdaj izišla dela tržne vrednosti 14 gld. 70 kr. — Čitalnice, knjigarne, pevski zavodi in prijatelji petja in godbe morejo torej po prav ugodni ceni pridobiti lepo zbirko glasbenega gradiva. Navod k oddaji omenjenega blaga po tako nizki ceni dala je želja, po tem potu pridobiti si novih članov in spraviti muzikalije med svet, kamor so namenjeni. — Prihodnje bode izdala „Glasbena Matica“ zbirko priljubljenih narodnih pesem, prirejenih za glasovir in petje. Kdor se vpiše kot nov ud „Glasbeni Matici“ in plača 6 gold., dobí vsa do zdaj na svitlo dana dela.

Slovansko slovstvo.

* *Garnizonska i stražna služba slovensko-nemška cesarskim i kraljevskim vojakom v poduk.* Po vprašanjih i odgovorih sestavil i založil Andrej Komel, c. kr. stotnik. 1879. Tiskala tiskarna družbe sv. Mohora v Celovcu.

Pod tem naslovom je ravnokar naš velečenjeni rodoljub gosp. stotnik Komel izdal knjižico, ki je menda uže sedma te stroke. Ona zopet lepo spolnuje namen, ki ga je pisatelju v svojem prvem delu leta 1872. objavil, rekši, da hoče svojim rojakom vojakom, ki nemškega jezika ne umejo, učenje vojnih predpisov polajšati z njihovim maternim jezikom. V gosp. pisatelju spoštujemo po pravici človekoljuba, ki težki stan vojaštva skuša rojakom svojim Slovencem polajšati s tem, da se svojemu cesarju zvesto udani junaški naši fantje lože naučijo vojaške službe. Človekoljuba — pravimo —

kajti Nemeč, Italijan, Francoz in marsikdo drug se vojaško službovanje uči v svojem maternem jeziku, Slovenec pa se mora vèsti po komandi tujega jezika, ki se ga mora še le učiti. Da se mu tedaj službovanje olajša, dajejo mu gosp. Komelove knjižice potrebni poduk. Pa tudi v tem oziru imajo navedene knjižice veliko vrednost, da nam slovensko terminologijo na vojaškem polji ustanovljajo.

* *Izveščé o parižkoj svjetskoj izložbi godine 1878.* Podnešeno trg.-obrt. komori po tajniku Milanu Krešiću. U Zagrebu. 1879.

Radostni smo čitali to poročilo o veliki svetovni razstavi pariški leta 1878., katero ni suhoparno nakupičenje statističnega gradiva, ampak nas pelje, kakor častiti g. pisatelj Krešić pravi, v „osemdesetih dnevih“ po načinu Jul. Verne-a okoli svetá, to je, po vseh onih zemljah, ki so svoje prirodne pridelke in obrtnijske izdelke poslale v pariško razstavo, katera je preseгла vse poprejšnje izložbe.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iskren zagovornik.

(Dalje.)

Se vé, da po tem, kar sem izvedel, se nemudoma podam k blagajniku onega trgovca. Dobim ga v njegovem oddelku. Ko vstopim, me vljudno praša, česa želim.

„Vi ste blagajnik te hiše z imenom Frank?“ — ga nagovorim.

„Dá, s čim morem postreči?“ — odgovori ponižno.

„Jaz sem preiskovalni sodnik“ — rečem jaz in vprem oči vanj.

Kakor če bi ga z apnom pobelil, tako obledí pri teh besedah njegov obraz, le za trenutek sicer, a dosti dolgo za moje oko. Potem se ojači in pravi vsaj na videz prav brezskrbno:

„Ne zamerite, gospod, jaz res nisem imel časti vas poznati.“

„Mogoče“ — opomnim jaz na to — „sem še le par mesecev tu in vi s sodnijo nimate opraviti.“

„Ne, res ne, he, he“ — se smeje prisiljeno.

„Dovolite mi nekoliko vprašanj. Včeraj ste služabniku trgovca M. izplačali 4000 gold., je li?“

„Da, da“ — odgovori — „škoda, da se mu je ta nesreča zgodila.“

„Kaka nesreča?“ — prašam jaz.

„I, no, domu gredé je padel po stopnicah v klet in se hudo pobil. Med tem je prišel ob denar. Škoda, je jako zanesljiv človek, jaz sem mu izplačal uže več zneske.“

„Toraj vam je uže znano, kar se je ž njim zgodilo?“

„Se reče — tako površno. Danes sem od ljudi izvedel. Jaz moram biti ves dan tu pri blagajnici, se ne morem ganiti iz hiše.“

„Burgar je pa ravno zdaj povedal, da ste ga vi pahnili po stopnicah v klet.“

Frank se pri teh mojih besedah prime za stol, jaz vidim dobro, da omahuje; vendar se naglo zavé in odgovori:

„Starcu se gotovo meša v možganih po hudem padcu. Ker je mene zadnjega videl, mu še zdaj po

glavi rojí moja oseba, kajti od kase je šel naravnost preko dvorišča na ulice. Kedar bo zopet pri pravi pameti, bo uže drugače govoril.“

„Mogoče“ — odgovorim jaz zdaj prepričan, da je Burgar resnico povedal — „a ker še to utegne nekoliko dni trajati, vas bom uže prosil, da greste z menoj.“

Mladeneč — bil je okoli 30 let star — spreminja pri teh besedah vse barve, a ko na moj migljej vstopita dva stražnika, se podá in gre mirno z menoj. Še le ko smo v moji preiskovalni sobi, se jame groziti in jeziti tako, da sem ga moral zapreti v samotno sobo.

Prvo delo moje po tem je, poiskati prič hudodelstva. Da je hudodelstvo zgodilo se in da hudodelnik ni nihče drug, kakor Frank, o tem sem bil sam pač prepričan, a treba je dokazov za druge, za sodnijo, za porotnike. Zato se podam najprvo k Frankovemu gospodarju. Ta mi ne vé nič posebnega povedati. Frank sicer ni zeló priljubljen, ker se rad hlina, tudi ni odkritosrčen; v službi pa se ni še pregrešil prav nič, zato se trgovec ne more pritožiti.

Nekoliko več, ko tu, zvem o njem tam, kjer je imel stanovanje — bil je namreč neoženjen. Pri vdovi nekega uradnika je imel sobo v najemu, doma je tudi vdova je imela dve hčeri, eno že bolj priletno, druga pa je bila vsaj že, kakor pravijo, nekoliko ponošena. Se ve, da sem moral preiskati ne le sobo Frankovo, ampak tudi stanovanje vdove, ker je bil več pri njeni družini, kakor v svoji sobi. Govorica je celó bila, da ima z mlajšo hčerjo posebno znanstvo. Preiskava je bila popolnoma brez vsega vspeha, kar se tiče denarja, pač pa sem dobil v njegovi miznici in v neki škatljici vdove nekaj, kar je pozneje za preiskavo važno postalo. Sumljivo se mi je zdelo tudi to, da so me mati in hčeri tako pisano gledale in se prestrašile, ko sem jim naznanil, da sem Franka dal zapreti.

„Ali je kaj povedal?“ — se oglasi starejša hči.

Mati jo pri tej priči vdari po ustih. „Trobilo neumno“ — pravi — „meniš li, da je on kaj storil?“

Ta prizor je bil zá-me važen, zato sem si ga zaznamoval in sklenil poklicati k izpraševanju vse tri še isti dan. Gline se mora tlačiti, dokler je mehka.

Res so popoldan prišle vse tri na moje povabilo. Od matere ni bilo nič izvedeti, ona ni vedela ničesar, le toliko, da jej Frank za hrano, stanovanje in postrežbo plačuje po 45 gold. na mesec. To se je meni zeló veliko zdelo, pa stara, ki je imela hud jezik, mi reče: „Saj ni nikomur nič mar, če bi mi plačeval tudi po 100 gold. na mesec.“

„O, prav nič“ — odgovorim jaz — „da jih le ima. Ali kakor kaže ta-le menjica, je v denarnih zadregah.“

Pri tem jej pokažem menjico na 300 gold., ki sem jo iz njene šatule vzela in je podpisana po Franku.

„Ej to ni nič“ — pravi udova — „300 gld. lahko plača, saj ima po 150 gold. na mesec.“

Iz vdove nisem nič spravil, tudi iz mlajše hčere ne, ker se je kazala jako prebrisano. Meni se je zdelo, da jo je prej mati naučila, da le malo govoriti in nič vedeti.

Bolje sem opravil pri starejši. Ta se mi je zdela nekoliko priprosta, kakor se pravi v ljudskem jeziku, „božji volek“. Skonca ni hotela nič govoriti, potem sem jej pa podkuril in po stari zvijači sodnikov rekoč, „da ste oni dve uže vse povedali“, jej razvezal jezik, da jezno reče:

„To ste neumni! Jaz bi uže ne bila povedala, kje je denar spravljen, če bi prav vedela.“

„Toraj vam ni znano, kje je?“

„Se ve, da ne! Saj meni nič ne povedó. Kar ven me spodé, kedar se kaj menijo.“